

Találkozások az osztrák–magyar határ mentén.

KONFERENCIA.

EÖTVÖS LÓRÁND TUDOMÁNYEGYETEM
SAVARIA EGYETEMI KÖZPONT.

SZOMBATHELY, 2022. SZEPTEMBER 14–16.

Az ELTE SEK Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ Történelem Tanszék szervezésében tartott tanácskozáson osztrák és magyar kutatók – egyetemi és doktorandusz hallgatók, illetve a tudományt évek, évtizedek óta művelő szakemberek – mutatták be legújabb kutatásaikat a 20. század nyugati határtörténetéhez kapcsolódóan. Az interdiszciplináris tudományos tanácskozás megvalósítását az Osztrák–Magyar Akció Alapítvány és az Osztrák Kulturális Fórum támogatta.

A rendezvény ötlete dr. habil. Murber Ibolya, az ELTE BDPK Történelem Tanszékének habilitált egyetemi docensétől származott, aki a szervezés lebonyolítását is felvállalta. Murber Ibolya megnyitó beszédében elmondta, hogy a konferencia célja egyrészt, hogy áttekintsük az osztrák–magyar határhoz kapcsolódó szerencsére igen sokszínű legújabb kutatásokat. Másodszor a 3 nap a dialógusról és kapcsolatteremtésről is szól. Mindez azt szolgálja, hogy az előadók jobban megismerjék egymást és a kutatásaikat, így akár a kávészünetek vagy közös ebédek, vacsorák alatti kötetlen beszélgetések folyamán új kutatási projektek alapjait is letudják tenni. A konferencia szervezője harmadszor azt emelte ki, hogy az ilyen egyetemi rendezvények annak is megteremtik a lehetőségét, hogy a tudományos közélet „demokratizálásának” érdekében a különböző generációkhoz tartozó, és a tudományos pályájuk különböző szakaszában lévő kutatók és jelöltek között párbeszéd alakulhasson ki. A megnyitó beszédet követően, dr. Lenner Tibor az ELTE SEK

BDPK igazgatója köszöntötte kedves és bízott szavakkal a jelenlévőket.

A hivatalos köszöntők után a plenáris előadásra került sor, amelyet dr. habil. Bencsik Péter a Szegedi Tudományegyetem docense tartott „Az osztrák–magyar határ a 20. században: territorializálódás, határrezsimek, erőszak” címmel. Bencsik Péter előadásában, az osztrák–magyar határ átjárhatóságának kérdésére fókuszált. A prezentációjában felvázolta a területiség (territorialitás) és annak folyamatos alakulása (territorializálódás) közötti összefüggéseket. Elmondása szerint kezdetben Ausztria és Magyarország egyaránt a nyugati határrezsimek részét képezte, azonban Magyarország már a 20. század elején a keleti határrezsimekhez közeledett. A 2. világháborút követően a szovjet határrezsimek szolgai másolása zajlott, amelynek célja a határ hermetikusan lezárása volt. Kiemelte, hogy az 1950-es évek második felének desztalinizációs folyamatai és az 1960-as évek végi gazdasági–politikai reformok ugyan megteremtették a határrezsimek enyhülését, azonban ezek a határrezsimek destabilizálását is magukkal hozták.

A plenáris előadást követően szerepet kaptak a fiatal kutatók is. A sort Székely Tamás az iASK Kőszeg levéltáros/kutatója és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK doktorjelöltje nyitotta meg „A nemzetiségi kérdés biztonsgtörténeti olvasata. A nyugat-magyarországi példa” című előadásával. A prezentációja során a biztonsgot emelte a középpontba, azonban nem a fogalom hétköznapi kontextusában. Az előadó kifejtette, hogy az 1990-es évektől az újabb megközelítések a biztonsgot már nem egy létező vagy nem létező realitásnak fogják fel, hanem azt egy társadalmi konstrukcióként, a biztonsg különbsz narra-tívájaként értelmezik. Így vizsgálata középpontjában már nem az állam, hanem

ügynevezett szekuritizációs folyamatok állnak. Az előadás ennek tükrében vizsgálta a 19. század végén a magyarországi nemzetiségek által okozott korabeli politikai közbeszédben megfogalmazott vélt vagy valós veszélyeket.

Nagy Adrienn az ELTE Bölcsészettudományi Kar doktorjelöltje a „Csempészet a mozivásznon és a valóságban” címmel tartotta meg előadását. A rendkívül színes és vizuálisan gazdag elemekben bővelkedő prezentáció a túlélést szolgáló makroszintű csempészetet mutatta be. Az előadás középpontjában nem az elsődleges állami, törvény- és rendőrhatalmások, jogbírói és határőrizeti anyagok álltak, hanem a különböző vizuális „csempész-tudósítások.” Nagy Adrienn egy korabeli filmriport szemüvegén keresztül számolt be az osztrák–magyar határ menti csempészcselekményekről.

Horváth N. Zsolt az ELTE SEK BDPK végzős hallgatója „Az osztrák–magyar határmegállapító bizottság működése a magyar sajtó tükrében” című előadásában a korabeli magyar sajtó határmegállapító bizottságról szóló tudósításait elemezte. Az előadás során hangsúlyos szerepet kapott a Millerand-kísérőlevél, a gazdasági-etnikai tényezők, valamint a határmegállapító bizottság tevékenységéről szóló beszámolók is. Horváth N. Zsolt arra mutatott rá, hogy miként függött össze a revízió délibábját mindenáron fenntartani igyekvő magyar kormány és a sajtó retorikája a 20. századi magyar külpolitika revizionista irányvonalával.

A konferencia első napját dr. Fiziker Róbert a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának történész levéltárosa zárta. Fiziker rendkívül hallgatóbarát és élménydús előadása „A soproni népszavazás a Külügyminisztériumi levéltár fennmaradt irataiban, 1921–1989” címet kapta.

Kiemelte, hogy a soproni népszavazás lezárulásával a két ország közti problémákat egyszerűen a szőnyeg alá söpörték, amely ennek ellenére mégis megterhelte a kétoldali kapcsolatokat. Ezért csak az 1970–1980-as években kezdődhetett el a közös történelem újra felfedezése. Az előadó sajnálattal állapította meg, hogy Sopronnal kapcsolatban mindmáig két eltérő álláspont – egy osztrák és egy magyar – létezik. Egyik oldalon a Magyarország mellett kiálló város a „civitas fidelissima” áll, a másik oldalon pedig a Burgenland elveszített fővárosának, a „civitas schwindelissima”-nak az emlékezete.

A konferencia csütörtök reggel folytatódott a nyelvészek és kultúrtörténészek szekciójával. Elsőként dr. Vörös Ferenc az ELTE BDPK Magyar Nyelvtudományi Tanszék vezetője számolt be a „Nyelvi/etnikai viszonyok vizsgálata a 18. századi családnevek alapján a nyugat-magyarországi régióban” című kutatásáról. Az előadás a 2014-ben megjelent, „Kis magyar családnévatalasz”, illetve a 2017-ben publikált „Kárpát-medencei családnévatalasz” adatbázisaira alapozva szolgáltat adalékokat ahhoz, hogy miként lehet a családnevek térbeli eloszlását felhasználni a történelmi népeségmozgások modellezéséhez.

Dr. Harlov-Csortán Melinda a váci Apór Vilmos Katolikus Főiskola docense „A burgenlandi Fertő-vidék soknemzeti-

ségének, mint kulturális örökség értékének a vizsgálata” címmel adott elő. A prezentáció során a történész beszámolt a 2022. nyári terepbejárásáról. Harlov-Csortán Melinda azt vizsgálta, hogy a Fertő-vidék burgenlandi településein megjelenik-e, és ha igen, akkor milyen formában a történetileg jellemző, illetve ma már kulturális örökséggé nyilvánított soknemzetiség. Az előadásban szó esett a történeti soknemzetiség reprezentációja mellett, az időszakos nyelvhasználatot befolyásoló tényezőkről is.

Dr. Tóth Péter az ELTE BDPK Magyar Nyelvtudományi Tanszék nyelvésze a „Nyelvsziget a nyugati végeken: a felső-pulyai és középpulyai nyelvjárás” című előadása egy 2016. évi, hallgatókkal végzett kutatásra épült. Ennek célja a burgenlandi magyarság életének és kultúrájának megismerése, a nyelvjárás archaikus rendszerének a tanulmányozása, a nyelvi asszimiláció folyamatának megfigyelése, valamint a nyelvi tájkép rögzítése volt. Az előadó rámutatott, hogy a burgenlandi nyelvsziget egyediségét az is biztosítja, hogy az 1960-as években felgyorsuló asszimilációs folyamat ellenére, a magyar nyelv olyan nyelvi sajátosságai megőrződtek, amelyek máshol már teljesen eltűntek.

Dr. habil. Kalocsai Péter az ELTE BDPK Történelem Tanszék vezetője „Az osztrák–magyar határon közhasználatú járműveken való átutazás lehetőségei a 20. században” címmel arról számolt be, hogy miként változtak meg a múlt század folyamán a mobilitási lehetőségei Magyarországról Ausztria irányába. Kalocsai Péter az Osztrák–Magyar Monarchia korának, a Horthy-korszaknak és végül a szocialista időszaknak a fő közlekedési folyosóit és az igénybe vehető tömegközlekedési eszközeit mutatta be a hallgatóságnak.

Dr. Törő László Dávid a Debreceni Egyetem tudományos munkatársa a „Ha-

tárfogalmak az osztrák–magyar történeti Burgenland-diskurzusban” című előadásában azt a problémát járta körül, hogy milyen határfogalmakon keresztül értelmezték Burgenland történelmét az osztrák és magyar történetírásban. Szó esett a politikai és népi határ különbségeinek sokat vitatott kérdéséről, illetve a történeti és eszencialista megközelítések különbségéről is. Ennek keretében vált nyilvánvalóvá, hogy az etnicista és rasszista megközelítések egyaránt a határrégió vegyes etnikumú lakosságát vették célkeresztbe.

A konferencia házigazdája Murber Ibolya „Az 1956-os menekültek és az osztrák–magyar határ” kapcsolatáról beszélt. Az előadó leszögezte, hogy az osztrák–magyar határ rövid idejű átjárhatósága a korabeli lakosság 2%-ának kivándorlását tette lehetővé. Szó esett arról is, hogy az 1956-os magyarok gyors letelepedését és új házájukban történő sikeres integrációját az 1950-es évek hidegháborús kontextusa tette lehetővé.

Dr. habil. Tóth Imre a Pécsi Tudományegyetem oktatója és a Soproni Múzeum igazgatója „A határ átjárhatósága, kapcsolati csatornák az osztrák–magyar határon” témát vázolta fel a sötétségben ülő hallgatóság számára, hiszen már az előző előadás alatt, a Szombathelyre lecsapó viharos esőzés miatt elment az áram az egyetem épületében, ahogy a város nagyobb ré-

szére is sötétség borult. Tóth Imre bemutatta, hogy a vasfüggöny kiépülésével miként szakadtak meg, majd annak átalakításával, átjárhatóbbá válásával miként szövődtek újra az osztrák–magyar határ menti kapcsolatok. Az 1960-as évek elejétől az átjárhatóbb államhatár egyértelműen pozitívan hatott a határ menti lakosság attitűdjére.

A csütörtöki nap záró előadásában dr. habil. Slachta Krisztina történész a Vasfüggöny halálos áldozatairól, illetve a kutatási nehézségekről beszélt. Előadása elején kiemelte, hogy nincs pontos ismeretünk az 1945–1989 közötti időszakban átszökött, elfogott, vagy menekülés közben életüket vesztett áldozatok számáról, sőt ennek teljesebb rekonstruálására már nem is lát esélyt. Slachta Krisztina bemutatta a számos kutatási problémát felvető nemzetközi projekt eredményeit és megállapította, hogy az áldozatok túlnyomó többsége nem fegyverhasználat következtében halt meg, hanem a határsértés során más tragikus körülmények között.

A péntek délelőtti német nyelvű szekciót dr. Daniela Apaydin, a bécsi Institut für den Donaauraum und Mitteleuropa tudományos munkatársa nyitotta meg az „Állítsd meg Nagymarost! Egy határátkelés története” című előadásával. A fiatal osztrák történész–újságíró arra hívta fel a figyelmet, hogy a 1970–1980-as évek természetvédelmi–zöld mozgalmaival összefonódó társadalmi és politikai mozgalmak nem álltak meg az államhatároknál. Az előadás kitért a civil kezdeményezésű utcai tiltakozások, a Duna Kör, valamint az illegális szamizdatsajtó szerepére is.

Dr. Ursula Mindler-Steiner a Grazi Egyetem történésze burgenlandi zsidó kisebbség történetét vázolta fel előadásában. Ebben az összefüggésben hangsúlyozta a helyi zsidó közösség egyediségét, amely

évszázados településhagyományokra tekinthetett vissza. Aminek az 1938. évi Anschluss utáni tragikusan gyors kiűzésük és elpusztulásuk vetett szomorú véget.

A konferencia záró előadását dr. Takács Dóra, az ELTE BDPK nyelvésze tartotta „Rechnitz, mint az emlékezés helye a korabeli osztrák irodalomban” címmel, amely a Soá egy elhallgatott burgenlandi történetének eredt a nyomába. Takács Dóra előadásában egy kis burgenlandi falura, Rohoncra szegeződött a figyelem, amely a kollektív elnyomás, a párbeszéd és a diskurzus hiányának szimbólumává vált Közép-Európában. Az előadás azokkal a kortárs szerzők műveivel – Elfriede Jelinek, Sacha Batthyány és Eva Menasse – foglalkozott, amelyek a trauma feldolgozását és a tartós csend motívumát helyezték történeteik középpontjába.

A konferencia előadásai mellett csütörtök délután még egy nagyszabású kiállítás megnyitóra is sor került. Az osztrák és magyar Interreg-projekt keretében létrejött „border(hi)stories” című vándorkiállítás az osztrák–magyar határvidék 20. századi történetét mutatta be korabeli fényképek és háromnyelvű – német, magyar és angol – szöveges magyarázatok segítségével. A 34 roll up-os kiállítást az egyetem aulájában helyezték el, ahol Lenkai Nóra, az ELTE SEK rektori biztosa köszöntötte a nagy számban megjelent vendégeket.

A kiállítás megnyitóhoz kapcsolódott egy pódiumbeszélgetést is, amely a közép-európai határon átnyúló tudományos és kulturális együttműködések lehetőségeiről szólt. A téma sokszínű megközelítését biztosította a pódiumbeszélgetés nemzetközi összetétele is. A hallgatóság Murber Ibolyát és Daniela Apaydint már a konferencia előadóiként is megismerhette. Dr. Gerhard Baumgartner, osztrák történész a „border(hi)stories” kiállítást létrehozó

Interreg-projekt vezetőjeként beszélt sok évtizedes tapasztalatáról. Christian Autengruber pedig a budapesti Osztrák Kulturális Fórum jelenlegi igazgatójaként számolt be közép-európai kultúra- és tudástranszfer aktuális lehetőségeiről és nehézségeiről. Murber Ibolya tapasztalatai szerint a mai egyetemi hallgatók kevés tudással rendelkeznek a Szombathelytől mindössze 10 km-re fekvő Burgenland történetéről, így nagy jelentőségük van az ilyen határon átívelő tudományos és kulturális rendezvényeknek. Gerhard Baumgartner szerint pont ezért fontos a most megnyitásra kerülő kiállítás is, hiszen nemcsak a mainstream történelmi ismeretek, mint például „Sissy és Ferenc Jóska”, hanem a tragikus történelmi események – Trianon, holokauszt – bemutatására is vállalkozott. Daniela Apyadin úgy vélte, hogy a határ közelében élők esetében jelen van az érdeklődés a határrégió törtével kapcsolatban, azonban minél in-

kább távolodunk a határtól, annál inkább csökken ez az érdeklődés. Miközben az mellett érvelt, hogy pont az ilyen kétoldalú rendezvények segíthetik elő azokat a személyes kapcsolatokat, amelyekre építve az államhatárokat átívelő közös párbeszédet és együttműködéseket lehet alapozni. Christian Autengruber kifejtette, hogy a közép-európai együttműködéseket ugyan még mindig nehezítik nyelvi akadályok, azonban fontos szerep hárul azokra a tudományos és kulturális szereplőkre, akik képesek szélesebb közönséget megszólítva, közérthetően bemutatni az intenzív tudományos és az értékes kulturális eredményeket is. A budapesti Osztrák Kulturális Fórum igazgatója örömet fejezte ki, hogy szerencsére több ilyen multiplikátor feladatot is felvállaló szereplő van, akik tevékenységét nagyon szívesen támogatják, ahogy ezt a rendezvénysorozat is.

A 3 napot felölelő intenzív tudományos tanácskozást követően a konferencia résztvevői és néhány szombathelyi egyetemista péntek délután – a csendes eső ellenére – egy tanulságos kirándulásra indult Rechnitzre. Paul Gulda, az osztrák REFUGIUS egyesület vezetője kalauzolta vissza a jelenlévőket az 1945. márciusi tragikus események színhelyére, a rohonci Batthyány–Thyssen-kastélyhoz tartozó uradalomra. Feltételezhetően az ún. „keresztpajta” (Kreuzstadl) közelében 180 magyar, Kőszegről átvezényelt munkaszolgálatos zsidót végeztek ki egy éjszaka alatt, a tettesek személyét és a tömegsír helyszínét azóta is homály fedi. A tragikus és szégyenletes rohonci események felidézése és a konferencián felvetődő újabb kérdések is arra hívták fel a figyelmet, hogy még számos feltáratlan aspektusa van az elmúlt évszázad osztrák–magyar kapcsolatainak, és még bőven van teendője a témával foglalkozó szakembereknek.

(Fotók: Kleinhappel Miklós, 2022.)

Horváth N. Zsolt

I. „Mindentudás” meséi felnőtteknek.

A VAS MEGYEI TIT EGYESÜLET
KONFERENCIÁJA.
SZOMBATHELYI KÉPTÁR,
2022. SZEPTEMBER 14–16.

„Helyesen szólni, Révai; szépen, Kazinczy; műszabatosan - Bugát Pál tanította a nemzetet” – így fogalmazott Toldy Ferenc a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat alapítójának búcsúztatójában. Ezen elv mentén a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagjaként elkötelezett a tudomá-

nyos ismeretterjesztés több mint 180 éves hagyománya mellett, s keresi azokat az utakat, amelyekkel ezt a gondolatiságot a 21. században is meg tudja őrizni.

A korábbi években, az egyéb szakmai profilok mellett, a TIT-szervezettől nagybárá független okok miatt, teljesen háttérbe szorult tudományos ismeretterjesztés. Az internet korában úgy tűnt, nincs létjogosultsága az ismeretterjesztésnek, hiszen a világhálón minden ismeret csupán egy kattintásra van, így a tudományos ismeretterjesztésnek is újra kellett definiálnia magát. Ennek érdekében új alapokra helyeztük az előadások logikáját, abból indultunk ki, hogy az ismeretterjesztés új útja a híd szerep betöltése a mindennapok tudása és a tudományok világa között: tudományról közérthetően.

Nemcsak a hagyományos értelemben vett előadásoknak adtunk új lendületet, hanem a Covid járvány miatt, online változatban is új utakat kerestünk. Így, a „Mindentudás” Meséi Felnőtteknek sorozat megjelent, az ezt a célt szolgáló VasiTITTV programjaként. A www.janusmutargyklinika.hu oldalon, a 2020. évi kezdetektől napjainkig figyelemmel lehet kísérni eddigi tevékenységünket. Emellett – hagyományteremtő szándékkal – új lendületet kívánunk adni a szakmailag megalapozott ismeretterjesztésnek, s ennek érdekében a Magyar Tudomány Ünnepe programorozat mintájára életre kívánjuk hívni konferenciánkkal a Magyar Ismeretterjesztés Ünnepét, amely jelenleg lokális kezdeményezés, de bízunk benne, hogy kinőheti magát országos programsorozattá, s a Magyar Tudomány Ünnepe „kistestvére” lehet.

A 2022-ben szeptember 14–16-án megrendezett I. Mindentudás Meséi Felnőtteknek konferencia előadások sorával emlékeztet meg az eddig megtett szakmai útra. Az előadók és előadások válogatásánál sem tudományterületi, sem életkori korlátot

nem határoztunk meg, egyetlen hívószavunk az ismeretterjesztés volt. Ahogy a rendezvény fővédnöke prof. dr. Borhy László, akadémikus, egyetemi tanár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora fogalmazott köszöntőjében: „A mai információgazdag világban ugyanis nehéz kiszűrni a valóban tudományos, megalapozott tudást bármilyen témában is próbálunk tájékozódni.” Így az előadásokat – szakmai tabukat is döntőgő gondolatokat közlő, az előadók korosztályát tekintve a legfiatalabbakat is bevonva – újszerű megközelítésben szándékoztunk egy csokorba kötni.

A múlt iránt érdeklődő résztvevők mindjárt a nyitóelőadáson egy történeti kánonról eltérő elemzést hallgathattak meg a magyar középkorból: Koppányról, I. (Szent) István király ellenfeléről, a nemzeti történetírás alapfigurájáról prof. Berend Nóra, a Cambridge-i egyetem professzorának tolmácsolásában. Az előadás résztvevői megismerhették, hogyan és miért alakult ki Koppány középkori legendája, és miként lehet megkérdőjelezni a bevett történetet. A konferencia történeti előadásainak sorában dr. Kisörsi Zsófia az állambiztonsági dokumentumok világába kalauzolta el a résztvevőket Pilinszky János fókuszba állításával, amelyben a megfigyelési akták bemutatása mellett kitért arra is,

hogy ezek a dokumentumok nemcsak Pilinszkyről alkotott képet árnyalják, hanem azt is megmutatják, hogy a társadalom ezen értelmiségi csoportjáról – az irodalmárokról, írókról, költőkről – hogyan gondolkozott az akkori politikai elit. Dr. Bödök Gergely, a Clio Intézet társigazgatója a trianoni békeszerződés aláírásának napján Budapesten zajló eseményekkel ismertette meg a résztvevőket egy viszonylag kevésbé ismert nézőpontból. A békeszerződésről született írásokban ugyanis viszonylag szűkszavú tudósításokat olvashatunk csak arról, hogy a magyar lakosság hogyan reagált a békeszerződés aláírására az aláírás napján és közvetlenül ezt megelőzően. Ezt a hiátust pótolta az előadás, amely bemutatta a június 3–4-ei – utóbbi esetében a fővárosi úrnapi körmenettel egybeeső – nagyszabású budapesti tüntetéseket és tömegrendezvényeket; a békeszerződésre adott közvetlen válaszokat, amelyek a zsigeri gyász, fájdalom és tiltakozás kollektív reakciói voltak. A konferencia legfiatalabb előadója, a középiskolás Asztalos Ádám a Praetorianus gárda történetét hozta el, míg dr. Balázs Edit a Vas megyei eltűnt zsinagógák nyomába eredt a résztvevőkkel.

Minden tudományterületnek megvan a kiemelkedő személyiségei, akiket a szakmán kívül jószereivel senki sem ismer.

Az ismeretterjesztéshez szorosan kapcsolódik ezen neves emberek megismertetése a nagyközönséggel, így a konferencián több előadás is foglalkozott kiemelkedő egyéniségekkel. Prof. dr. Kovács László az első német kísérleti fizikus, Otto von Guericke munkásságát járta körül, amelyet nem csupán képekkel, de fizikai kísérletekkel is illusztrált, amellyel Öveges József legkedvesebb kísérleteinek hangulatát hozta el a Képtárba. Dr. habil. Schweitzer Gábor a jogtudomány egy neves alakját mutatta be, előadásának „főszereplője” „a tisztességes jogtanár”, Molnár Kálmán közjogász–professzor volt. Dr. Katona Attila a második (magyar) igazságügyminiszter Horvát(h) Boldizsár közéleti tevékenységének utolsó évtizedét mutatta be; dr. Nemes József Czinár Mórától Jedlik Ányoson át az ikervári vízerőmű megálmodóiig a tanár–tanítvány kapcsolatokat állította előadásának középpontjába.

A nemzetközi előadói vonalat erősítette dr. Tóth Zsófia, a durheimi egyetem marketing tanszékének docense, akinek előadása – Nemzetközi kitekintés kulturális intézmények együttműködésébe – nem csupán

az érdeklődők számára, de a résztvevők közt helyet foglaló városi kulturális intézmények vezetői, dolgozói számára is tanulsággal szolgált. Az előadás abból indult ki, hogy ahhoz hogy a kulturális intézmények az értékek megőrzése mellett hatékonyan tudjanak bekapcsolódni releváns kulturális–társadalmi folyamatok támogatásába, hosszabb–rövidebb távú hálózati együttműködések kialakítása válik szükségessé. A kulturális intézmények közötti együttműködéseknek számos motíváló és gátló tényezője van, s sikeres megvalósulásuk esetén hatásuk országos, illetve határokon átívelő is lehet. Az előadás ilyen tényezőkre és hatásokra világított rá tágabb társadalmi folyamatok kontextusában három nemzetközi esettanulmány alapján: Nagy-Britanniából, Ausztráliából és Új-Zélandról. Mindhárom esetben utazókiállításokkal ismerkedhettek meg a résztvevők, amelyek az ókori egyiptomi hitvilág bizonyos aspektusait és az ezzel kapcsolatos brit kutatásokat; az ausztrál őslakos művészet kortárs példáit; illetve az új-zélandi Māori törzs természetközeli kultúráját mutatták be.

A *genius loci* sem maradhatott el, Pintér Bálint művészettörténész az ELTE doktorandusza a szombathelyi Szent István park egykori terrakotta szökőkútjának rekonstrukciós problematikáját járta körül előadásában, érintve a technikai megoldásokat, például a lézeres szkennelést és a 3D-nyomatást; de rávilágított a rekonstrukció tervezése közben felmerülő elvi ellentétekre, mint a terrakotta helyettesítése bronzsal vagy az eredeti figurák szabadabb, művészi átfogalmazásának ötlete, amelyek a sorozatgyártott kerámiák sajátos megítéléséből adódtak.

A konferencia témakörei közül a filozófia sem maradhatott ki. Dr. habil Barcsi Tamás, a Pécsi Tudományegyetem egyetemi docense a halálfélelem filozófiájával ismertette meg a közönséget, dr. Ziegler Zsolt, az ELTE adjunktusa játékelméleti és döntéselméleti dilemmákat vett vizsgálat alá, míg prof. Kiss Tamás az ember biofunkcionalitásának morális kérdéseit boncolgatta.

Több érzékre ható virtuális túravezetést tartott Gáspár Hanna, a Budapesti Corvinus Egyetem turizmus szakos hallgatója, aki Balaton-felvidékre, ezen belül is a tanúhegyek és boraik nyomába eredt borkóstolóval egybekötött előadásában.

A konferencia záróelőadása Hesztera Aladár, restaurátor, a „Mindentudás” meséi ötletgazdájának tolmácsolásában a torinói lepel az emberiség, talán legbonyolultabb üzenetű műtárgyának példáján az eredeti és hamisítvány kérdését feszegette. Hiszen mindnyájan másolatokba öltözünk, másolatokban járunk, másolatokkal közlekedünk. Még a divattervező tevékenységét is annyira befolyásolják a korábbi kreációk, hogy a klasszikus értelmű eredeti fogalmát sutba lehet dobni. Már csak vonal- és QR-kódok alkalmazásával lehet megkülönböztetni két ipari terméket, amelyet a robotika munkájával hoztak létre.

A 21. század kihívásainak megfelelően rendezvényünket élőben közvetítettük

Egyesületünk közösségi oldalán, hogy azok is be tudjanak kapcsolódni a programba, akik esetlegesen személyesen nem lehettek ott a helyszínen. Ugyanakkor örömmel tapasztaltuk, hogy a rendezvénysorozaton 100 fölötti résztvevő vett részt; akadt olyan, aki egy-egy előadást látogatott, mert vagy a téma vagy az előadó személye érdeklődésére tartott számot, de volt olyan is, aki mindhárom nap végigkövette a programot. Külön büszkeséggel töltötte el a szervezőket, amikor egy-egy előadásra egyszerre több mint 50-en voltak kíváncsiak, s pót-székeznük kellett, hogy mindenki helyet tudjon foglalni a közönség soraiban.

Nehéz megjósolni a kultúrák közvetítés és az ismeretterjesztés jövőjét. Nem szeretném lebecsülni azt a bizonytalanságot, amely körüllegli a hiteles és közérthető ismeretszerzést. Ezzel együtt amikor elődeim megfogalmazták a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület célját, nevezetesen hogy a szervezet összefogja a tudományos és szakmai ismeretek átadására, az iskolán kívüli tanulás, művelődés lehetőségeinek gazdagítására vállalkozó értelmiségieket, értelmiségi módon gondolkodókat és értelmiségi elhivatottsággal élőket, akik személyes ügyünknek tekintik a magyar társadalom kulturális, műveltségi viszonyainak javítását; a megye településein iskoláskorúak, aktív, felnőtt lakosság és a nyugdíjas korú emberek tájékozódásának, ismeretszerzésének, tanulásának, művelődésének segítését egy olyan átfogó célt határoztak meg, amelynek megőrzése a jövőben is elengedhetetlen. Az utak és a módszerek változhatnak, de a megvalósítani kívánt cél változatlan. Így, ahogy a konferencia életre hívásakor is a hagyományteremtő szándék vezérelt minket, szándékunkban áll a kezdeményezésünket mind az online-, mind a személyes közösségi terekben folytatni.

Bakó Béla